

ZAT. 21 EN ZO. 22 SEPTEMBER

VAAALS

LIBERATION

gemeente
vaals

Vrij!

75 JAAR BEVRIJDING VAN DE GEMEENTE VAAALS

Samen de bevrijding van Vaals herdenken en vieren op het Von Clermontplein op zaterdag 21 en zondag 22 september. Geniet van het indrukwekkende theaterconcert over onze verzetshelden Francotte en Coenen. Beluister prachtige muziek en zang tijdens de bijzondere openluchtmis. Aansluitend klanken van dixieland jazzbands met een kleurrijke Umbrella Parade! Proef ook van de gezelligheid en de hapjes en drankjes op het foodplein. Alle evenementen zijn gratis te bezoeken!

- THEATERCONCERT
- FOODPLEIN
- OPENLUCHTMIS
- DIXIELAND JAZZBANDS
- MUZIEK EN ZANG
- UMBRELLA PARADE

cittaSlow

VAAALS

Vrij!

75 JAAR BEVRIJDING

In Zuid-Limburg vieren we in 2019 het 75-jarig jubileum van onze vrijheid: 75 jaar Liberation. In samenwerking met de gemeenschap worden er in het weekend van 21 en 22 september Vaals onder de noemer Vaals Vrij evenementen georganiseerd om 75 jaar vrijheid te herinneren, bespreken en te vieren.

ZATERDAG 21 SEPTEMBER

Theaterconcert 'In het zicht van de vrijheid'

(met o.a. Suzan Seegers)

Gratis toegankelijk theaterconcert met muziek, zang en een verhalenverteller in de openlucht. 'In het zicht van de vrijheid' is gebaseerd op het waargebeurde verhaal over de laatste uren van de twee verzetshelden Francotte en Coenen. Op de avond van 5 september 1944 arresteren de Duitsers twee jonge verzetsmensen, Joep Francotte (23) uit Vaals en Sjeng Coenen (29) uit Simpelveld. 's Nachts worden de twee op de Cauberg doodgeschoten.

Jos Frusch schreef deze productie speciaal in het kader van 75 jaar bevrijding van Limburg. Het theaterconcert bevat liederen van koren, instrumentale voor- en tussenspelen en verbindende teksten. De muziekkeuze is divers: van madrigaal tot chanson, van protestlied tot aria en duet.

Solisten: Suzan Seegers, Lien Haegeman, Pascal Pittie en Vincent Kusters

Verteller: Rufus Hegeman

Regie: Sybrand van der Werf

Dirigent: Frenk Rouschop

Idee, concept, teksten: Jos Frusch

Locatie: Von Clermontplein Vaals

Tijdstip: 20.00 uur

Lien Haegeman

Pascal Pittie

Vincent Kusters

Jos Frusch

ZONDAG 22 SEPTEMBER ochtend

Heilige mis in de openlucht

Locatie: Von Clermontplein Vaals

Tijdstip: 11.00 uur

De openluchtmis wordt georganiseerd door Koninklijk Mannenkoor Cecilia 1837 KMK/CCK'74 Federatie Vaals en Koninklijke Harmonie St. Cecilia 1836 Vaals, met medewerking van a.o. de schutterijen Sint Joseph Vijlen en Sint Paulus Vaals.

Aansluitend aan de heilige mis is er fröhschoppen op het Von Clermontplein met verschillende **dixieland jazzbands** en de **en de Böhmerwaldkapel**.

ZONDAG 22 SEPTEMBER middag

Umbrella Parade met dixieland jazzbands en Amerikaanse leger-voertuigen door het centrum van Vaals.

Locatie: Von Clermontplein Vaals

Tijdstip: 14.00 uur

Op zondagmiddag 22 september zal er een kleurrijke stoet door het centrum van Vaals trekken. Kinderen van de basisscholen in de gemeente Vaals worden opgeroepen een paraplu te versieren en mee te lopen in de kleurrijke Umbrella Parade. De drie mooist versierde paraplu's door basisschoolkinderen krijgen een prijs (respectievelijk €100, €75, €50). Uiteraard mogen ook volwassenen deelnemen met een versierde paraplu (loop bijvoorbeeld mee met uw carnavalsgroep)!

Om 14.00 uur vertrekt de stoet vanaf het Bloemendalpark (ter hoogte van zorgcentrum Langedael). De parade loopt vervolgens via de Bloemendalstraat, Sjuwats Jris, Maastrichterlaan, Kerkstraat, Lindenstraat, Koperstraat, Maastrichterlaan, Tyrellsestraat naar het Von Clermontplein.

Op het Von Clermontplein is het al vanaf 12.00 uur feest, met **livemuziek van Altena Jazzband, Papa Dré's Dixie Paraders en The Urang Utans**. Er zal een bar op het plein aanwezig zijn en foodtrucks zorgen voor smakelijke hapjes.

De prijsuitreiking is rond 17.00 uur.

Verdere Vaals Vrij! programmapunten vindt u op de achterpagina.

Dit kort overzicht van de oorlogsjaren 1940-1945 wordt u aangeboden door de Heemkundekringen Sankt Tolbert Vaals, de Naobere Vijlen en de Auw Kapel Lemiers.

1940

1945

De grensovergang eind jaren 1930. De pascontrole werd streng gehandhaafd. Aan de muur van het Duitse douanekantoor hing boven in het midden een foto van de Führer Adolf Hitler, die iedereen van harte welkom heette. De swastika was duidelijk aanwezig. De teksten gaven de toenmalige gezindheid van een groot deel van de Duitse bevolking overduidelijk weer: "Ein Volk, Ein Reich, Ein Führer".

Grensovergang Vaals

De eerste tekenen ...

Reizigers naar Nederland kregen nogmaals op het hart gedrukt: "Ein Volk, Ein Reich, Ein Führer".

Op de achtergrond zien we een groot aantal Vaalsenaren die keken naar de triomfboog die op Duits grondgebied was opgericht. In Nederland werd terdege rekening gehouden met een directe oorlogsbetrokkenheid. Het opstarten van een landelijk distributiesysteem, het geven van voorlichting door de Nederlandse Vereniging voor Luchtbescherming, de voormobilisatie van 24 augustus 1939 en de versterking van de Marechaussee en Rijksveldwacht zijn de bewijzen hiervoor. De brigade van de Marechaussee groeide van 19 personen in april 1939 naar een sterkte van 40 personen aan het begin van 1940. Op 13 april 1940 werd de gemeente Vaals in staat van beleg verklaard. Eind april werd de toestand kritiek: langs de Duitse grens werden grote aantallen militairen gesignaleerd. Op 9 mei 1940 gingen twee marechaussees van de brigade Vaals op verkenning uit. Ze omzeilden de grenscontrole maar kwamen

niet verder dan Reutershag. Zo ver het oog reikte stonden militaire voertuigen van allerlei kaliber geparkeerd, echter geen tanks. De twee keerden terug naar de kazerne en brachten verslag uit. Op 10 mei 1940

"Auslandsdeutsche" waren in de tijd van het Nationaalsocialisme in het buitenland wonende Duitse onderdanen. Aan het aantal grenswachten te zien is de uitreis naar Duitsland niet zonder complicaties.

's morgens om 4 uur begonnen de motoren van de aan de Duitse zijde opgestelde voertuigen te ronken en reden in de richting van de Nederlandse grens.

Grens vanaf Vaalserkwartier

De inval

De grensoverschrijding vond op 10 mei 1940 om 05.35 uur plaats. Precies op dat tijdstip zetten alle marscolonnen zich in beweging. Dat was het begin van de Westfeldzug. De bezetting van de neutrale landen Nederland, België en Luxemburg werd bekend onder de naam "Fall Gelb".

Hitler eindigde zijn proclamatie gericht aan de legers van het Westfront, uitgesproken op 10 mei 1940, met de zin: „Der heute beginnende Kampf entscheidet das Schicksal der Deutschen Nation für die nächsten tausend Jahre. Tut jetzt eure Pflicht!“.

In de bekende chocoladefabriek op Reutershag was vanaf 04.00 de commando centrale ingericht. De inval liep voor de Duitsers volgens plan. Grote groepen militairen

en veel rollend materieel kwam via de grens ons land binnen en trok over de Maastrichterlaan verder ons land in. Er was nauwelijks sprake van tegenstand. Vol verbazing gadeslagen door de jeugd. Natuurlijk was het voor de jeugd een spannende gebeurtenis. Ze zagen oorlogsmaterieel van ongekende omvang. Ooggetuigen van de eerste uren van de inval vertelden over gevechtswagens met licht en zwaar geschut. In de lucht trokken laagvliegende vliegtuigen over. Op de Maastrichterlaan stonden de toeschouwers drie rijen dik. Gevoelens van verbijstering, onmacht, woede en afschuw overheersten. Enkele volijverige NSB'ers staken de hakenkruisvlag uit.

De 4de tankdivisie van het 36ste Panzer-Regiment viel via Mamelis ons land binnen. Door de wegversperring ter hoogte van klooster Mamelis trokken de tanks richting Gulpen en Maastricht. Tegen deze overmacht konden de bunkers bij Mamelis en Nyswiller geen verweer bieden.

Nederlands-Duitse grens Vaals

1940 1945

Het oorlogsgeweld

Viergrenzenweg Vaals

Op 5 oktober 1942 was het raak. Om 22.30 uur kwam bij een grote luchtaanval op Aken een regen van brandstaven in Vaals terecht. In korte tijd stonden in Vaals enkele huizen in brand. Op de Maastrichterlaan sloegen de vlammen uit de daken van de garages Caubo, Dautzenberg en Jaegers&Pauly. Het rieten dak van het Strohuis was een vuurzee. Een vijftigtal meters verder dan het strohuis werd het pand Maastrichterlaan 90 volledig verwoest (foto). Van de panden 56 en 58 bleven alleen de muren over en het Clarissenklooster was enkele uren later slechts nog een onbewoonbaar gebouwencomplex. In dezelfde straat raakten het voormalig bankgebouw Russel en het belendende gebouw van drogist Rijnmaekers in brand. In de Seffenterstraat liepen twee huizen zware brandschade op. Ook de voorraad levensmiddelen van de firma Thijssen werd een prooi van de vlammen. In de Bloemendalstraat brandde het woonhuis nr. 25 uit, terwijl het schoolgebouw van klooster Bloemendal hetzelfde

lot onderging. Op talloze plaatsen werden opkomende branden door de bewoners zelf geblust. Brandweerkorpsen van Epen, Gulpen, Heerlen, Vaalserkwartier en Würselen snelden te hulp. De hele volgende dag was men bezig met nablussen.

1 april 1944: om 22.30 uur loeiden in Aken de sirenes: grootalarm. Ook voor Vaals begonnen uren van verschrikking. Zonder ophouden hoorde men bommen vallen. In de onmiddellijke omgeving vielen ongeveer 82 brisantbommen. In de Kerkstraat op nummer 14 stond het dak en de bovenste verdieping in brand, het Rex-Theater en Meubelhuis Souren-Schijns brandden uit. De schuurmolen werd door brisantbommen getroffen en ging in vlammen op. Seffenterstraat 8 kreeg een voltreffer en stortte in. In het huis van de familie Lauffenberg aan de Viergrenzenweg (foto) sloeg een tijdbom (Blindgänger) in, vlak naast de kelder waarin zich de bewoners bevonden. Van

de Luchtbeschermingsdienst kreeg men de duidelijke en niet mis te verstane raad om het pand tijdelijk te verlaten in verband met het hoge ontploffingsgevaar. De medebewoner, J.A. Wamsteker, ging de dag erna rond het middaguur het pand binnen om persoonlijke stukken te halen. Toen explo-

Maastrichterlaan Vaals

deerde het projectiel. Het huis werd totaal verwoest en Wamsteker kon alleen dood geborgen worden. Door de kracht van de explosie werd het ernaast gelegen huis van de familie Smeets zwaar beschadigd. Een zwerfkei van circa 50kg werd de lucht ingeslingerd en kwam terecht op het dak van het schuin tegenover gelegen huis nummer 29, sloeg door alle plafonds en kwam op de begane grond terecht. Niemand werd gewond. De bewoners van de Akenerstraat 2 t/m 10 moesten hun woningen tijdelijk verlaten in verband met de aanwezigheid van tijdbommen.

Dit is een beknopt en zeker niet volledig overzicht van het oorlogsgeweld in Vaals

De aftocht

Veel mensen dachten dat Nederland op 5 september 1944 zou worden bevrijd. Vanaf 3 september deden sterke geruchten de ronde dat de geallieerden eraan kwamen. Op de avond van 4 september maakte Radio Oranje zelfs bekend dat er geallieerden in Breda waren. Dit was niet het geval, maar iedereen in Nederland dacht dat ze bevrijd gingen worden. Veel Duitsers en NSB'ers vluchtten weg uit Nederland (foto fietsen).

Mensen gingen in het oranje de straat op, zongen het Wilhelmus en staken de vlag uit, terwijl de geallieerden nog niet eens over de grens waren. Dit is ook de reden dat deze dag "Dolle Dinsdag" wordt genoemd. In feite stonden de geallieerden dus vast voor de Nederlandse grens door een gebrek aan onder andere brandstof. De geallieerden wilden eigenlijk meteen door naar de Rijn, maar door het opont-

houd kregen de Duitsers de kans zich te reorganiseren. Hierdoor werd er dus meer tegenstand geboden dan gepland.

1940 1945

De Amerikanen

Pas op 9 september kwamen de eerste geallieerden in Nederland aan en op 12 september werd de eerste plaats Mesch, gemeente Eijsden, in Nederland bevrijd. Maastricht werd als eerste Nederlandse stad bevrijd (14 september). In de gemeente Vaals werden de gehuchten en dorpen daarna snel bevrijd: Wolfhaag 13-09-1944, Raren 13-09-1944, Harles 14-09-1944, Holset 14-09-1944, Vijlen 14-09-1944, Lemiers 17-09-1944, Mamelis 17-09-1944. Alleen de kern Vaals moest wachten. Er brak een levensgevaarlijke tijd aan. Terugtrekkende Duitse troepen plunderden en stalen wat ze te pakken konden krijgen. Dagenlang trokken ongeorganiseerde hordes door Vaals richting Heimat. Overal werden soldaten ondergebracht. Overdag was er vaak luchtalarm voor geallieerde vliegtuigen die in duikvluchten de terugtrekkende troepen bestookten.

Amerikaanse infanteristen van de Big Red One bestudeerden ter hoogte van de Wilhelmintoren een stafkaart (foto). Ondertussen woedde in Aken een hevige strijd die heel veel

mensen het leven heeft gekost. Hitler had bevolen de stad tot het uiterste te verdedigen. Vanaf 1 oktober namen de gevechtshandelingen om het ingesloten Aken in alle hevigheid toe.

Amerikaanse militairen met stafkaart in Vijlen, 13 september 1944

Voor het Mariabeeld in Melleschet, september 1944

De bevrijding

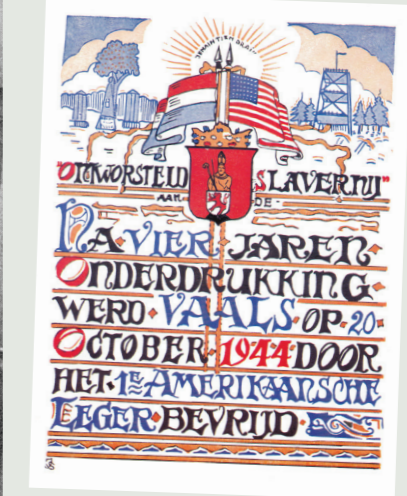
Eindelijk is het zover: na vijf lange weken in onzekerheid geleefd te hebben werd op donderdagmiddag 19 oktober 1944 de kern Vaals bezet door de Amerikaanse troepen. Aan een lange bange tijd, zeker de laatste twee weken, kwam een einde. De spanning steeg nog meer toen bekend werd dat Duitse soldaten nachtelijke invallen deden. Vooral 's nachts als er machinepistolen schoten losten en handgranaten explodeerden.

Op de vroege morgen van 19 oktober tuurden vele Vaalsenaren naar de Schneeberg om de Amerikanen te zien. Zware explosies en machinegeweervuur waren duidelijk te horen. Gelukkig voor Vaals werd er niet gekozen voor een frontale aanval. De Amerikaanse troepen kwamen via de noord- en westzijde.

Na 4 jaar en 4 maanden is voor Vaals het "Tausendjährige Reich" verleden tijd.

In de maanden na de bevrijding was er aan alles gebrek zodat de Amerikaanse voedselpakketten een welkome aanvulling waren.

Amerikaanse kaart die de situatie laat zien van de omsingeling van Aken in de periode van 7 tot 20 oktober 1944. De Amerikaanse aanvalslijnen en de Duitse tegenaanval zijn duidelijk te volgen.

1940 1945

Vrij-dag 20 oktober 1944

Een opmerkelijk beeld: onze driekleur veranderde Vaals in een vlaggenzee. Om 15.00 uur hield de teruggekeerde burgemeester Rhoen een toespraak tot de bevolking, die in grote getale verschenen was. Zichtbaar ontroerd sprak hij een dankwoord uit aan God, dat Vaals van groot oorlogsgeweld gespaard was gebleven. Hij dankte de bevrijders voor hun betoonde moed en beloofde dat de voedselvoorziening naar beste vermogen geregeld zou worden. De Koninklijke harmonie St. Cecilia speelde enkele Nederlandse melodieën en de Koninklijke Mannenzangvereniging St. Cecilia zong het Wilhelmus. De proclamatie van burgemeester Rhoen werd in het Vaalser Weekblad van zaterdag 21 oktober 1944 afgedrukt (foto). Ook een speciale herdenkingsoorkonde werd uitgegeven (foto).

Vaalser Weekblad
Nieuwsblad voor de Gemeente Vaals.
Verschijnt iedere Zaterdag. Abonnementprijs: een halve maand, per leestijd, 100.-; een maand, 200.-; drie maanden, 500.-; een halfjaar, 1000.-; een jaar, 2000.-. Adres: Postbus 10, Vaals. Drukker en Uitgever: Boekdrukkerij Brückner & Thoma, Vaals, Koperstr. 27. Tel. 271.
23. Jaarg. No. 1. Zaterdag 21 Oktober 1944. Verspreider: C. J. Thoma, Vaals.

PROCLAMATIE.
Aan de Nederlandsche bevolking der GEMEENTE VAALS.

Het grondgebied onzer gemeente is na een bezetting door den vijand gedurende ruim 4 jaren en 5 maanden op heden geheel bevrijd. De vrijheid, wier genis wij sedert 10 Mei 1940 zoo zwaar hebben gevoeld, is herkrongen.

Het dappere Amerikaanse leger, dat onze grenzen naderde, heeft den vijand zeer spoedig bedwongen.

Dankbaar moeten wij onze bliken wenden tot onzen Beschermers, den Allermachtigsten Maand, voor het verhooren van onze smeekbeden, en wij blijven met vertrouwen ook bidden voor een spoedigen vrede voor ons vaderland.

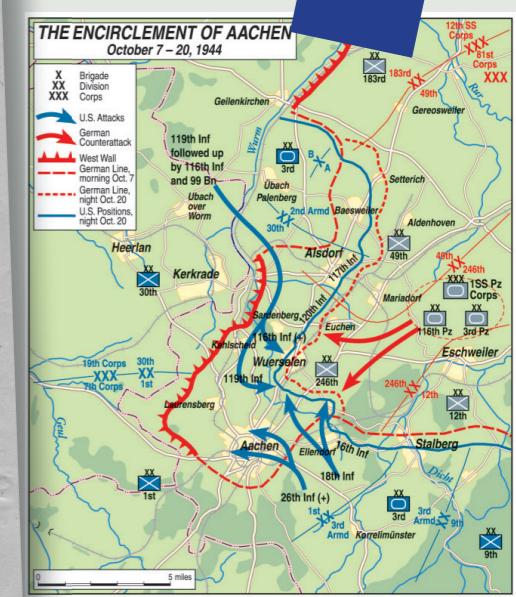
Aan de geallieerde krijgsmacht, speciaal aan het Amerikaanse leger, welks soldaten nu in ons midden vertoeven en ook voorloopig als bevrijders ons blijven beschermen, zij grooten dank gebracht.

Na de eerste fase zal spoedig Hare Majesteit de Koningin met Hare Koninklijke Familie en de Nederlandsche Regering op den Vaderlandschen bodem terugkeeren. Hare Majesteit werd reeds telegrafisch met de bevrijding van Vaals in kennis gesteld.

Wij kunnen niet nalaten de slachtoffers te gedenken, die hun leven lieten voor het vaderland zowel in de Meidagen van 1940 als door de ernstige gebeurtenissen gedurende de oorlogsjaren.

VAALS, den 20 Oktober 1944.

De Burgemeester,
HUB. J. RHOEN.

Vriendschapsbanden

De Amerikaanse soldaten werden in veel families gastvrij ontvangen, hierdoor ontstonden soms langdurige vriendschappen. Maar ook veel leed. Een aantal van deze soldaten sneuvelden op hun verdere weg door Duitsland. Enkele mannen uit de gemeente Vaals traden in dienst van het Amerikaanse leger.

Amerikaans militair bij de familie Schrouff op de Viergrenzenweg.

Achter pand Maastrichterlaan 168 in 1945
Ben Huygevoort, Amerikaans militair Dan, Joep Creusen, Wim van Riel, Trudy Franssen, Finy Creusen

Bronnen:

- archieven van de heemkundekringen Sankt Tolbert Vaals, de Naobere Vijlen en de Auw Kapel Lemiers.
 - Internetrecherche, Pinterest, Big Red One
- Tekst: Jan Francotte Vaals

ZATERDAG 28 SEPTEMBER AANVANG 06.35 uur

Quirine Melssen

Vannacht naar Dag

TIP!

75 jaar vrede en vrijheid
Een performance bij zonsopkomst inclusief ontbijt

Een muzikale vertelling over oorlog en vrede van zangeres en actrice Quirine Melssen. **Vannacht naar dag** begint een uur voordat de zon opkomt en speelt zich af in het schemergebied tussen dag en nacht. De oorlog kent vele verhalen, Quirine Melssen vertelt er enkele. De vertellingen zijn verflochten met liederen.

Entree (incl. ontbijt) €7,50
Kaarten verkrijgbaar via: www.tickli.nl
www.dekopermolenvaals.nl
tel. +31(0)43 3064668

DE KOPERMOLEN, von Clermontplein 11 Vaals

Colofon

Infoblad Vaals is een uitgave van de gemeente Vaals.

Redactie en samenstelling: Sector Bedrijfsvoering, cluster Communicatie: Desiree Aretz, Stijn Brands
Tel. 043-3068543; e-mail communicatie@vaals.nl

Adres: Gemeente Vaals, Von Clermontplein 15,
6291 AT Vaals
Postbus 450, 6290 AL VAALS
Gemeente Vaals, Klant Contact Centrum
> Tel. 043-3068568
> E-mail: info@vaals.nl
www.vaals.nl

Vormgeving: Ernes Vormgeving, Maastrichterlaan 192A,
6291 EW Vaals
T. 043-3063643 E. ernes@home.nl

**gemeente
vaals**

Op 19 oktober 1944 is Vaals officieel bevrijd. Daar wordt op 20 oktober 2019 nog eens speciaal bij stil gestaan met het concert Oorlog & Vrede in de St. Pauluskerk. In hetzelfde weekend, op 19 en 20 oktober, organiseren de heemkundeverenigingen een expositie in het kader van de bevrijding.

ZATERDAG 19 EN ZONDAG 20 OKTOBER

Expositie in kader van bevrijding Vaals

Locatie: Heemkundevereniging
Bloemendalstraat 11b Vaals
van 10.00 - 17.00 uur

ZONDAG 20 OKTOBER

Concert: Oorlog & Vrede

in de St. Pauluskerk Vaals
Aanvang: 17.00 uur

**gemeente
vaals**

provincie limburg
gesubsidieerd door de Provincie Limburg

Liberation Vaals wordt mede mogelijk gemaakt door Provincie Limburg, Turbine, 'Samen Vaals', Koninklijke Horeca Nederland afd. Vaals en het Cultuurfonds Vaals.